

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ТА ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ОБОРОННОЇ ФУНКЦІЇ

PROVISION OF STATE POLICY OF UKRAINE FOR THE PROTECTION OF TERRITORIAL INTEGRITY AND STATE SOVEREIGNTY BY THE REALIZATION OF THE DEFENSE FUNCTION

Волянюк А.В., студент II курсу магістратури
юридичного факультету

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Стаття висвітлює поняття оборонної політики країни як складника загальної політики держави та інших суб'єктів влади, безпосередньо пов'язаної зі створенням і розвитком військової організації, її підготовкою, здатністю і готовністю до застосування засобів збройної боротьби для захисту держави, а також поняття оборонної функції, яка полягає у захисті суверенітету від зовнішніх посягань як економічними, дипломатичними, так і військовими засобами.

У роботі досліджено оборонну функцію сучасної держави, визначено її місце та роль у загальній системі державної політики, проаналізовано правову та військову природу оборонних документів, наводиться короткий перелік їх основних положень і нормативних приписів.

Досліджено сучасну оборонну політику держави та основні напрями і вектори подальшого вдосконалення оборонної політики України. Увага приділяється питанням нормативного закріплення стратегічного курсу України на вступ до НАТО як одного з факторів забезпечення безпеки країни та посилення військового співробітництва.

У статті висвітлюється питання нормативно-правового забезпечення сектору національної безпеки та оборони як правового підґрунтя для подальших змін у сфері обороноздатності держави, бо тільки після повної актуальної та оперативної модернізації профільних нормативно-правових актів можлива дієва зміна всього сектору національної безпеки та оборони. Подано короткий аналіз багатьох документів стратегічно-оборонного планування, в тому числі Воєнної доктрини України та Стратегії національної безпеки, приділяється увага їх порівнянню з аналогічними документами провідних країн світу, в тому числі з країнами-членами блоку НАТО.

Як висновок наводяться підсумки реформи оборонної сфери за останні 5 років та надаються конкретні пропозиції щодо вдосконалення державної політики у сфері забезпечення захисту державного суверенітету та територіальної цілісності, встановлюються основні вектори подальшого розвитку та модернізації стратегічно-оборонної сфери, сфери військово-оборонного комплексу.

Ключові слова: оборонна політика, оборонна функція, документи оборонного планування, блок НАТО, Воєнна доктрина, Стратегія національної безпеки.

The article is aimed at covering the concept of defense policy of the country as an integral part of the general policy of the state and other authorities directly related to the creation and development of a military organization, its preparation, ability and willingness to use the means of armed struggle to protect the state, as well as such a concept as a defense function, which is to protect sovereignty from external encroachments by economic, diplomatic, and military means.

The defense function of the modern state is investigated, its place and role in the general system of state policy is determined, the legal and military nature of defense documents are analyzed, a brief list of their basic provisions and regulations is given.

The modern defense policy of the state and the main directions and vectors of further improvement of the defense policy of Ukraine are investigated. In particular, it focuses on the normative fixing of Ukraine's strategic course for NATO membership, as one of the factors contributing to the country's security and enhanced military cooperation. The article also directly addresses the issue of regulatory support to the national security and defense sector, as a legal basis for further changes in the state's defense capabilities, since only after a complete up-to-date and operational modernization of relevant legal acts is possible an effective change of the entire national security and defense sector.

A brief analysis of many strategic planning documents, including the Military Doctrine of Ukraine and the National Security Strategy, is given to compare the above documents with those of the leading countries in the world, including those of NATO members.

As a conclusion, the results of the defense reform over the past 5 years are presented and concrete proposals are made for improving the state policy in the field of protection of state sovereignty and territorial integrity, establishing the main vectors for further development and modernization of the strategic-defense sphere and the sphere of the military-defense complex.

Key words: defense policy, defense function, defense planning documents, NATO, military doctrine, national security strategy.

Кожна держава на будь-якій стадії свого розвитку та державного будівництва завжди підіймала та виносила на розгляд питання захисту своєї незалежності та суверенітету як від внутрішніх, так і від зовнішніх загроз. З плином часу потреба в цьому не зникла. Це викликано тим фактором, що будь-яка держава може існувати, розвиватися тільки тоді, коли на права її громадян, її кордони, національні ідеї та культурні цінності ніхто не здійснює посягань чи будь-якого негативного впливу.

Україна не була і не стала виключенням. Питання захисту наших національних інтересів було актуальним у будь-які часи, на сучасному етапі воно постало вкрай гострим і проблемним. Причиною цьому стала агресивна та окупаційна політика Російської Федерації, яка почалася з окупації та подальшої анексії Криму, продовжилася вже на Сході України у вигляді активних бойових дій і повної підтримки Росією терористичних угруповань.

Починаючи з подій 2014 року, стало відомо, що оборонна політика держави – це першооснова та першо-

причина для всіх подальших змін, бо тільки дійсно обороноздатна країна, де питанням захисту кордонів та усіх соціальних цінностей приділяється значна увага, може виходити на вищі рівні економічного, соціального та культурного розвитку. З перших років незалежності України на законодавчому рівні було закріплено обов'язок держави щодо захисту суверенітету, територіальної цілісності та інформаційної безпеки, що є найважливішими функціями держави [1, ст. 17].

Виходячи з положень Конституції України, обов'язок щодо захисту суверенітету та територіальної цілісності покладається на весь український народ, тобто питання оборони держави, її інтересів повинно стосуватися кожного громадянина українського суспільства, в тому числі це стосується обов'язку щодо захисту Вітчизни та її незалежності шляхом несення військової служби (це положення прямо передбачено в ст. 65 Конституції України) [1, ст. 65].

Слід звернути увагу на питання безпосередньої реалізації оборонної функції, бо саме від практичних дій

залежить рівень обороноздатності держави. В Україні оборонна політика знаходить своє практичне відображення саме через реалізацію оборонної функції як однієї з загальних функцій держави зовнішнього характеру. Якщо навести лаконічне визначення оборонної функції, то можна сказати, що це діяльність, яка направлена на забезпечення національної оборони та безпеки країни, суспільства та кожного громадянина. Якщо надати більш розгорнуте визначення, то слід зауважити, що і оборонна функція, і оборона держави – багатогранні поняття, які включають у себе систему політичних, економічних, соціальних, воянних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних та інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту, її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту [2, ст. 1–2].

Метою оборони є створення необхідних умов для запобігання воєнному нападу й збройна відсіч можливій агресії в будь-який час і за будь-яких обставин. Можна сказати, що саме завдяки практичній реалізації оборонної функції можуть існувати такі два фундаментальні елементи незалежної країни як територіальна цілісність і непорушність кордонів.

В Конституції України забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом [1, ст. 17]. Оборонна функція та ступінь її вдалої реалізації залежить від чітко побудованої структури відповідних органів. Оборонна функція тісно переплітається з іншими видами функціоналу держави, в тому числі з правоохоронною функцією.

Правоохоронна функція є стримуючим важелем від внутрішньодержавних загроз, а оборонна – від зовнішніх посягань, проте мета в них одна – забезпечення та утвердження прав людини та громадянина, не допущення порушення державних кордонів, уникнення будь-яких ворожих зовнішніх дій стосовно України.

На думку автора, варто звернути увагу саме на нормативно-правові акти профільного характеру, тобто документи, які регулюють сферу національної безпеки та оборони, бо тільки на їх основі будується вся похідна системи обороноздатності країни. Кардинальна зміна оборонного сектору можлива лише після оновлення оборонного пакету документів.

До основних документів стратегічного значення та оборонного планування відносять і Воєнну доктрину, і Стратегію національної безпеки, і Морську доктрину, і ще багато інших, однак оборонна функція знаходить своє нормативне відображення саме у Воєнній доктрині країни. Воєнна доктрина держави – це прийнята в державі на певний період система поглядів на мету, характер

можливої війни, підготовку до неї країни і збройних сил, засоби ведення воєнних дій. Це певна сукупність поглядів на сучасні та майбутні військові проблеми держави, бо всі доктрини, і вітчизняна доктрина в тому числі, передбачають різні сценарії військового майбутнього, і негативні в тому числі. Це дає змогу своєчасно відреагувати на потенційні загрози з боку зовнішнього ворога [5, ст. 1–4].

Воєнна доктрина ґрунтується на результатах аналізу та прогнозування воєнно-політичної обстановки, принципах оборонної достатності. Саме після подібних прогнозів перед державою постають військово-технічні та військово-політичні цілі короткострокового та довгострокового характеру. Норми чинної Воєнної доктрини України вперше на законодавчому рівні закріпили країну-ворога, завдяки їм Україна вперше відійшла від політики позаблоковості та намітила собі стратегічний курс на вступ до НАТО та ЄС [5, ст. 16].

Дуже важливим кроком для забезпечення обороноздатності та незалежності держави було проведення військової реформи. Розпочата ще у 2014 році, вона ще не дійшла до свого логічного завершення, проте за 5 років можна буде побачити багато позитивних змін. Це і модернізація вітчизняного військово-промислового сектору, оскільки вперше за багато років національна військова промисловість почала відроджуватися, випускати військову техніку та оснащення за світовими стандартами; проведення міжнародних військових навчань, у тому числі із країнами блоку НАТО, що не лише зближує країни в політичному плані, але і дозволяє набуту колосального військового досвіду.

Оборонна політика – це один із компонентів загальної політики держави, проте в наші часи саме вона вийшла на перший план. Це викликано гібридною війною, яка точиться на українських землях уже 5 років. Своє практичне відображення вона знаходить у процесі реалізації оборонної функції, тобто конкретних дій держави, направлених на забезпечення захисту її національних інтересів, захисту від зовнішніх загроз і забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина всередині країни.

За останні роки відбулося чимало змін. Майже всі вони мали позитивне значення для країни: модернізація Збройних Сил України, офіційне визначення стратегічного політичного курсу держави. Окрім змін, які були проведені, на меті – повний перехід на стандарти НАТО у військовій сфері, формування та розвиток сектору безпеки і оборони, який має забезпечити адекватне і гнучке реагування на загрози, раціонально використовуючи можливості й ресурси. Це і є пріоритети політики національної безпеки [4, ст. 4.2]. Можна зробити підсумок, що подальші зміни в системі оборони та національної безпеки тільки посилять рівень обороноздатності України та її авторитет на зовнішньополітичній арені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992, № 9, ст. 107.
3. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України № 105/2015 від 06.05.2015 р. // Офіційний вісник України. 2015. № 13. Ст. 874.
4. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» : Указ Президента України № 555/2015 від 02.09.2015 р. // Офіційний вісник України. 2015. № 22. Ст. 1291.